Języki formalne i techniki translacji
Laboratorium - Projekt (wersja α)

Termin oddania: ostatnie zajęcia przed 21 stycznia 2023
Wysłanie do wykładowcy (MS TEAMS): przed 23:45 28 stycznia 2023

Używając BISON-a i FLEX-a, lub innych narzędzi o podobnej funkcjonalności, napisz kompilator prostego języka imperatywnego do kodu maszyny wirtualnej. Specyfikacja języka i maszyny jest zamieszczona poniżej. Kompilator powinien sygnalizować miejsce i rodzaj błędu (np. druga deklaracja zmiennej, użycie niezadeklarowanej zmiennej, nieznana nazwa procedury, ...), a w przypadku braku błędów zwracać kod na maszynę wirtualną. Kod wynikowy powinien być jak najkrótszy i wykonywać się jak najszybciej (w miarę optymalnie, mnożenie i dzielenie powinny być wykonywane w czasie logarytmicznym w stosunku do wartości argumentów). Ocena końcowa zależy od obu wielkości.

Program powinien być oddany z plikiem `Makefile` kompilującym go oraz z plikiem `README` opisującym dostarczone pliki oraz zawierającym dane autora. W przypadku użycia innych języków niż C/C++ należy także zamieścić dokładne instrukcje co należy doinstalować dla systemu Ubuntu. Wywołanie programu powinno wyglądać następująco[1]

`kompilator <nazwa pliku wejściowego> <nazwa pliku wyjściowego>`

czyli dane i wynik są podawane przez nazwy plików (nie przez strumienie). Przy przesyłaniu do wykładowcy program powinien być spakowany programem `zip` a archiwum nazwane numerem indeksu studenta. Archiwum nie powinno zawierać żadnych zbędnych plików.

Prosty język imperatywny Język powinien być zgodny z gramatyką zamieszczoną w Tablicy 1 i spełniać następujące warunki:

1. Działania arytmetyczne są wykonywane na liczbach naturalnych. Wynikiem odejmowania liczby większej od mniejszej jest 0, Ponadto dzielenie przez zero powinno dać wynik 0 i resztę także 0.
2. Procedury nie mogą zawierać wywołań rekurencyjnych, parametry formalne przekazywane są przez referencje (parametry IN-OUT), zmienne używane w procedurze muszą być jej parametrami formalnymi lub być zadeklarowane wewnątrz procedury. W procedurze można wywołać tylko procedury zdefiniowane wcześniej w kodzie programu, a jako ich parametry formalne można podać zarówno parametry formalne procedury wywołującej, jak i jej zmienne lokalne.
3. Pętla `REPEAT-UNTIL` kończy pracę kiedy warunek napisany za `UNTIL` jest spełniony (pętla wykona się przynajmniej raz).
4. Instrukcja `READ` czyta wartość z zewnątrz i podstawia pod zmienną, a `WRITE` wypisuje wartość zmiennej/liczby na zewnątrz.
5. Pozostałe instrukcje są zgodne z ich znaczeniem w większości języków programowania;
6. `identifier` jest opisany wyrażeniem regularnym `[_a-z]+`;
7. `num` jest liczbą naturalną w zapisie dziesiętnym (w kodzie wejściowym liczby podawane jako stałe są ograniczone do typu `long long` (64 bitowy), na maszynie wirtualnej nie ma ograniczeń na wielkość liczb, obliczenia mogą generować dowolną liczbę naturalną);
8. Małe i duże litery są rozróżniane;
9. W programie można użyć komentarzy postaci: `[ komentarz ]`, które nie mogą być zagnieżdżone.

[1] Dla niektórych języków programowania należy napisać w pliku `README` że jest inny sposób wywołania kompilatora, np. `java kompilator` lub `python kompilator`

```
program_all   -> procedures main

procedures    -> procedures PROCEDURE proc_head IS VAR declarations BEGIN commands END
               | procedures PROCEDURE proc_head IS BEGIN commands END
               |

main          -> PROGRAM IS VAR declarations BEGIN commands END
               | PROGRAM IS BEGIN commands END

commands      -> commands command
               | command

command       -> identifier := expression;
               | IF condition THEN commands ELSE commands ENDIF
               | IF condition THEN commands ENDIF
               | WHILE condition DO commands ENDWHILE
               | REPEAT commands UNTIL condition;
               | proc_head;
               | READ identifier;
               | WRITE value;

proc_head     -> identifier ( declarations )

declarations  -> declarations, identifier
               | identifier

expression    -> value
               | value + value
               | value - value
               | value * value
               | value / value
               | value % value

condition     -> value = value
               | value != value
               | value > value
               | value < value
               | value >= value
               | value <= value

value         -> num
               | identifier
```

Tablica 1: Gramatyka języka

Maszyna wirtualna Maszyna wirtualna składa się z licznika rozkazów k oraz ciągu komórek pamięci p_i, dla $i = 0, 1, 2, ...$ (z przyczyn technicznych $i \leqslant 2^{62}$). Komórka p_0 pełni rolę akumulatora. Maszyna pracuje na liczbach naturalnych. Program maszyny składa się z ciągu rozkazów, który niejawnie numerujemy od zera. W kolejnych krokach wykonujemy zawsze rozkaz o numerze k aż napotkamy instrukcję `HALT`. Początkowa zawartość komórek pamięci jest nieokreślona, a licznik rozkazów k ma wartość 0.

W Tablicy 2 jest podana lista rozkazów wraz z ich interpretacją i kosztem wykonania. W programie można zamieszczać komentarze w postaci: `[komentarz]`, które nie mogą być zagnieżdżone. Białe znaki w kodzie są pomijane. Przejście do nieistniejącego rozkazu jest traktowane jako błąd.

Rozkaz	Interpretacja	Czas
`GET` i	pobraną liczbę zapisuje w komórce pamięci p_i oraz $k \leftarrow k+1$	100
`PUT` i	wyświetla zawartość komórki pamięci p_i oraz $k \leftarrow k+1$	100
`LOAD` i	$p_0 \leftarrow p_i$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`STORE` i	$p_i \leftarrow p_0$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`LOADI` i	$p_0 \leftarrow p_{p_i}$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`STOREI` i	$p_{p_i} \leftarrow p_0$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`ADD` i	$p_0 \leftarrow p_0 + p_i$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`SUB` i	$p_0 \leftarrow \max\{p_0 - p_i, 0\}$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`ADDI` i	$p_0 \leftarrow p_0 + p_{p_i}$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`SUBI` i	$p_0 \leftarrow \max\{p_0 - p_{p_i}, 0\}$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`SET` x	$p_0 \leftarrow x$ oraz $k \leftarrow k+1$	10
`HALF`	$p_0 \leftarrow \lfloor \frac{p_0}{2} \rfloor$ oraz $k \leftarrow k+1$	5
`JUMP` j	$k \leftarrow j$	1
`JPOS` j	jeśli $p_0 > 0$ to $k \leftarrow j$, w p.p. $k \leftarrow k+1$	1
`JZERO` j	jeśli $p_0 = 0$ to $k \leftarrow j$, w p.p. $k \leftarrow k+1$	1
`JUMPI` i	$k \leftarrow p_i$	1
`HALT`	zatrzymaj program	0

Tablica 2: Rozkazy maszyny wirtualnej

Zamieszczone poniżej przykłady oraz kod maszyny wirtualnej napisany w języku `C+` zostały zamieszczone w pliku `labor4.zip` (kod maszyny jest w dwóch wersjach: podstawowej na liczbach typu `long long` oraz w wersji `cln` na dowolnych liczbach naturalnych, która jest jednak wolniejsza w działaniu ze względu na użycie biblioteki dużych liczb).

Przykładowe kody programów

Przykład 1 – Binarny zapis liczby.

```
1  [ Binarna postać liczby ]
2  PROGRAM IS
3  VAR n, p
4  BEGIN
5      READ n;
6      REPEAT
7          p:=n/2;
8          p:=2*p;
9          IF n>p THEN
10             WRITE 1;
11         ELSE
12             WRITE 0;
13         ENDIF
14         n:=n/2;
15     UNTIL n=0;
16 END
```

```
-1 [prosta translacja]
 0 GET   1
 1 LOAD  1
 2 HALF
 3 STORE 2
 4 LOAD  2
 5 ADD   0
 6 STORE 2
 7 LOAD  1
 8 SUB   2
 9 JZERO 13
10 SET   1
11 PUT   0
12 JUMP  15
13 SET   0
14 PUT   0
15 LOAD  1
16 HALF
17 STORE 1
18 LOAD  1
19 JPOS  1
20 HALT
```

```
-1 [kod zoptymalizowany]
 0 GET   1
 1 LOAD  1
 2 HALF
 3 ADD   0
 4 STORE 2
 5 LOAD  1
 6 SUB   2
 7 PUT   0
 8 LOAD  1
 9 HALF
10 STORE 1
11 JPOS  2
12 HALT
```

Przykład 2

```
1  PROCEDURE swap(a,b) IS
2  VAR c
3  BEGIN
4    c:=a;
5    a:=b;
6    b:=c;
7  END
8
9  PROCEDURE gcd(a,b,c) IS
10 VAR x,y
11 BEGIN
12   x:=a;
13   y:=b;
14   WHILE y!=0 DO
15     IF x>=y THEN
16       x:=x-y;
17     ELSE
18       swap(x,y);
19     ENDIF
20   ENDWHILE
21   c:=x;
22 END
23
24 PROGRAM IS
25 VAR a,b,c,d,x,y,z
26 BEGIN
27   READ a;
28   READ b;
29   READ c;
30   READ d;
31   gcd(a,b,x);
32   gcd(c,d,y);
33   gcd(x,y,z);
34   WRITE z;
35 END
```

```
 0  JUMP   31
 1  LOADI  1   [ swap ]
 2  STORE  3
 3  LOADI  2
 4  STOREI 1
 5  LOAD   3
 6  STOREI 2
 7  JUMPI  4
 8  LOADI  5   [ gcd ]
 9  STORE  8
10  LOADI  6
11  STORE  9
12  LOAD   9   [ while ]
13  JZERO  28
14  SUB    8   [ if ]
15  JPOS   20
16  LOAD   8   [ then ]
17  SUB    9
18  STORE  8
19  JUMP   27
20  SET    8   [ else call swap ]
21  STORE  1
22  SET    9
23  STORE  2
24  SET    27
25  STORE  4
26  JUMP   1
27  JUMP   12  [ endif endwhile ]
28  LOAD   8
29  STOREI 7
30  JUMPI  10
31  GET    11  [ program ]
32  GET    12
33  GET    13
34  GET    14
35  SET    11  [ call gcd ]
36  STORE  5
37  SET    12
38  STORE  6
39  SET    15
40  STORE  7
41  SET    44
42  STORE  10
43  JUMP   8
44  SET    13  [ call gcd ]
45  STORE  5
46  SET    14
47  STORE  6
48  SET    16
49  STORE  7
50  SET    53
51  STORE  10
52  JUMP   8
53  SET    15  [ call gcd ]
54  STORE  5
55  SET    16
56  STORE  6
57  SET    17
58  STORE  7
59  SET    62
60  STORE  10
61  JUMP   8
62  PUT    17
63  HALT
```

Optymalność wykonywania mnożenia i dzielenia

```
1  [Rozkład na czynniki pierwsze]
2  PROCEDURE check(n,d,p) IS
3  VAR r
4  BEGIN
5      p:=0;
6      r:=n%d;
7      WHILE r=0 DO
8          n:=n/d;
9          p:=p+1;
10         r:=n%d;
11     ENDWHILE
12 END
13
14 PROGRAM IS
15 VAR n,m,potega,dzielnik
16 BEGIN
17     READ n;
18     dzielnik:=2;
19     m:=dzielnik*dzielnik;
20     WHILE n>=m DO
21         check(n,dzielnik,potega);
22         IF potega>0 THEN [jest podzielna przez dzielnik]
23             WRITE dzielnik;
24             WRITE potega;
25         ENDIF
26         dzielnik:=dzielnik+1;
27         m:=dzielnik*dzielnik;
28     ENDWHILE
29     IF n!=1 THEN [ostatni dzielnik różny od 1]
30         WRITE n;
31         WRITE 1;
32     ENDIF
33 END
```

Dla powyższego programu koszt działania kodu wynikowego na załączonej maszynie powinien być porównywalny do poniższych wyników (mniej więcej tego samego rzędu wielkości - liczba cyfr oznaczonych przez $*$ (plus-minus 1)):

```
...
Uruchamianie programu.
? 1234567890
> 2
> 1
> 3
> 2
> 5
> 1
> 3607
> 1
> 3803
> 1
Skończono program (koszt: ** *** ***; w tym i/o: 1 100).
...
Uruchamianie programu.
? 12345678901
> 857
> 1
> 14405693
> 1
Skończono program (koszt: ** *** ***; w tym i/o: 500).
...
Uruchamianie programu.
? 12345678903
> 3
> 1
> 4115226301
> 1
Skończono program (koszt: *** *** ***; w tym i/o: 500).
```